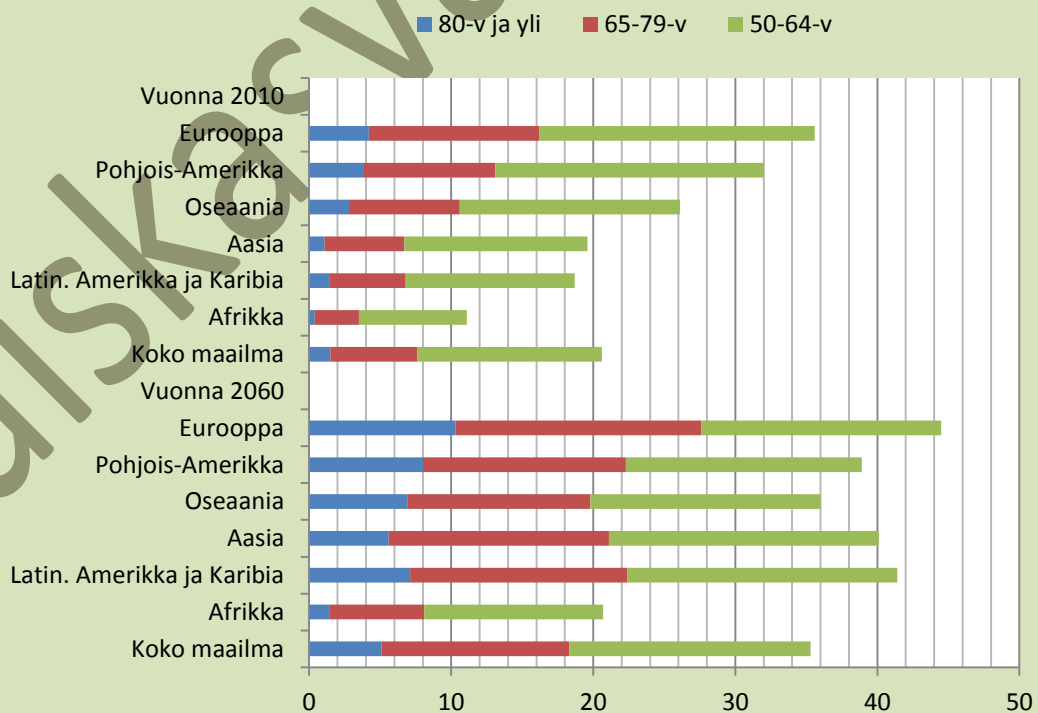

IKÄ TALOUDELLISENA ONGELMANA

Heikki Silvennoinen, päätoimittaja

MAAILMAN VÄESTÖ vanhenee kovaa vauhtia: tänään 50 vuotta täyttäneitä on noin viidesosa maapallon väestöstä mutta vuonna 2060 jo yli kolmannes. Vanhusten (yli 64-vuotiaiden) osuus kasvaa 7,5 prosentista 18 prosenttiin. Maanosittain vertaillen vanhinta väestö on Euroopassa. Vuonna 2060 eurooppalaista lähes puolet on 50 vuotta täyttäneitä ja yli neljäsosa 65 vuotta täyttäneitä. Suhteellisesti suurin muutos ikäpyramidiin tulee Latalaisessa Amerikassa ja Aasiassa, missä 50 vuotta täyttäneiden osuus yli kaksinkertaistuu vuoteen 2060. Aasiassa tulee olemaan yli miljardi vanhusta.

Suomessa yli 64-vuotiaiden määrä ylitti miljoonan henkilön rajan tämän vuoden heinäkuussa. Suomalaisista lähes viidesosa on 65-vuotiaita tai vanhempia. Suomi ei vanhene aivan etujoukossa. Esimerkiksi Japanissa väestö on paljon vanhempaa. Eurostatin ennusteen mukaan japanilaista peräti 35 prosenttia on 65 vuotta täyttäneitä vuonna 2060.

Kuvio. Vanhimpien ikäryhmien osuus väestöstä maanosittain vuosina 2010 ja 2060

Eri maissa ja eri kulttuurissa ikäihmisiin suhtaudutaan eri tavoin, kuten myös lapsiin, nuoriin ja keski-ikäisiin. Joskus muinoin vanhuuden ja viisauden uskottiin liittyvän toisiinsa. Nyt vanhuus ja ikääntyminen ovat ongelma. Ainakin länsimaissa ikääntyminen on yksilölle kauhistus: vuosien karttuessakin pitäisi näyttää nuorelta, energiseltä ja helposti innostuvalta. Työmarkkinoilla menestyvät nuoren näköiset mutta runsaasti erilaisista tehtävistä kokemusta hankkineet.

EUROOPAN UNIONIN jäsenmaissa vietetään *aktiivisen ikääntymisen ja sukupuolien välisen solidaarisuuden teemavuotta*, jonka tavoitteena on edistää toimia, joilla iäkkäille voitaisiin luoda paremmat mahdollisuudet pysyä aktiivisena. Teemavuoden tavoitteiden toivoisi toteutuvan, sillä se voisi tuoda esille ikääntymisestä ja vanhuudesta myös jotain muutakin kuin sen, että vanheneva väestö on taloudelle hyödytön ja siksi ongelma. Yhä useampi pelkää, ettei saa pysyä nykyisessä työssään tai löydä uutta työtä, jossa voi jatkaa, kunnes eläkettä on karttunut kohtuullisesti. Ikääntyvien ja ikääntyneiden työntekijöiden mahdollisuuksia saada työtä olisi parannettava. Työelämän mielekkyyttä on syytä kohentaa, jotta ihmiset jaksaisivat työkykyisinä ja haluaisivat jatkaa työntekoa ikääntyneenäkin.

Eläkeläiset tekevät arvokasta työtä esimerkiksi perheensä huoltajina hoitaen omia vanhempiaan, puolisoaan tai lapsenlapsiaan. Monissa maissa vapaaehtoistyö on yleistä. Se antaa mahdollisuuden kuulua yhteisöihin ja olla yhteiskunnan arvokas jäsen. Yksi teemavuoden tavoitteista on tehdä näkyväksi ikääntyneiden panos yhteiskunnassa ja luoda heidän toiminnalleen paremmat edellytykset. ”Aktiivisesti ikääntyvät” säilyttävät paremmin toimintakykynsä, ja heidän on mahdollista elää pidempään itsenäisinä.

VANHUUS ON ONGELMA siksi, etteivät vanhukset pysty, jaksaa tai halua tehdä töitä ja osallistua palvelu- ja tavaratuotantoon. He eivät kasvata bruttokansantuotetta, muuten kuin työllistämällä verovaroilla palkattua hoitohenkilökuntaa. Nuoruus on ongelma vähän samasta syystä. Nuoret ovat julkisen talouden kuluerä: heille pitää järjestää koulutusta, nuorisotyötä ja muuta hoivaa ilman että he antavat mitään vastikkeeksi. Tosin samalla he tulevat työllistäneeksi valtavan joukon opettajia ja muuta henkilökuntaa kouluissa ja oppilaitoksissa. Mutta niin julkisen vallan kuin elinkeinoelämän edustajien mukaan nuorten kouluttautuminen kestää liian kauan, ja he astuvat työmarkkinoiden käyttöön liian iäkkäinä.

Viime vuosina on alkanut näyttää yhä vahvemmin siltä, että julkisen vallan, poliittisten päättäjien ja elinkeinoelämän edustajat suhtautuvat ikääntyneisiin ja vanhuksiin enimmäkseen ongelmia tuottavana liikaväestönä. Vanhusväestöstä ei tee ongelmaa ikä. Varakas ja terve vanhus ei ole ongelma. Köyhä ja kipeä on. Ihmiset, joilla ei ole töitä ja ostovoimaa ovat liikaväestöä iästä riippumatta. Ihmisen arvo ja ongelmallisuus määräytyvät työ- ja tavaramarkkinoilla.

LÄHITULEVAISUUDESSA saamme yhä enemmän kuulla yhteiskunnallisten vaikuttajien pohdintoja esimerkiksi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden ajanmukaisuudesta

oloissa, joissa ”huolestuttavan suuri” osuus äänioikeutetuista on vanhuksia: onko oikein, että vanhusväestö päättää tulevaisuutta koskevista asioista, aletaan kysellä yhä arvovaltaisemmalla rintaäänellä. Vai pitäisikö kuitenkin ”aktiivisesti vanhenneilla” tai ostovoimaisilla senioreilla säilyttää jonkinlainen äänivalta, vaikkei ehkä ihan yhtäläinen? Olisiko syytä siirtyä jonkinlaiseen painotettuun äänioikeuteen, kuten yhtiökokouksissa, joissa äänimäärä riippuu henkilön yhtiön osakkeisiin sijoittamasta rahamäärästä?

Vuosien 2010 ja 2060 välillä maailman väestön keski-ikä nousee kymmenellä vuodella, vajaasta 30 vuodesta lähes 40 vuoteen. Ihmiskunta ”aikuistuu”. Aikuisuuteen kuuluu järkevöityminen ja kehittyneempi ymmärrys omista vastuista sekä myös kyky vastuun kantamiseen. Suhtautuminen vanhuuteen ja ikäihmisiin kaipaava Suomessakin radikaalia muutosta. Aikuiskasvattajat ovat ideoivat kilpaa erilaisia koulutuksia ja opintomahdollisuuksia vanhusväestön harrastukseksi ja ajankuluksi, mutta kuka osaisi opettaa niin nuoret kuin keski-ikäiset antamaan arvoa myös vanhemmalle osalle ihmiskuntaa, vaikkeivät sen toimet enää bruttokansantuotetta kasvattaisikaan?